

ที่มาของแรงงานพม่าในประเทศไทย

The Sources of Migrant Workers from Myanmar in Thailand

ตีพิมพ์ ศรีบัลลังก์*

สุรชาติ บำรุงสุข**, Ph.D.

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในประเทศไทย เนื่องจากไทยเป็นประเทศปลายทางที่สำคัญของแรงงานอพยพข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา และพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานอพยพจากประเทศพม่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งกระจายตัวทั่วประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาในการศึกษานับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๕ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๕๔) เห็นได้จากในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๓๐ นั้นตรงกับช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ ที่ประเด็นความมั่นคงใหม่เริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น ขณะเดียวกันในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐไทยต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้กลายเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่ม "เสือเศรษฐกิจ" ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๙๐ ส่งผลให้มีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าที่มาของแรงงานอพยพข้ามชาติจากประเทศพม่า มีสาเหตุมาจากสามปัจจัยหลักด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง (Pull Factors) โดยปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่นำไปสู่กระแสการหลั่งไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานอพยพสัญชาติพม่านั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เห็นได้จากปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในพม่า ตลอดจนความไม่สงบทางการเมือง และปัญหาทางสังคมในพม่า ต่างก็รุนแรงและผลักดันให้ผู้คนในประเทศพม่าดิ้นรนเพื่อแสวงหาหนทางในการดำรงชีวิตที่ดีกว่า ขณะเดียวกันการที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยมีสภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดีกว่า ย่อมเป็นปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลให้ผู้คนในพม่าตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปกติที่คนเราจะย้ายถิ่นจากที่มีโอกาสน้อยกว่าไปยังที่ที่มีโอกาสมากกว่า

คำหลัก: แรงงานอพยพข้ามชาติ, ปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น, ปัจจัยดึงดูดการย้ายถิ่น

* นิสิตหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The purpose of this article is to study the sources of migration of workers from Myanmar into Thailand, since Thailand is an important destination country for migrant workers from neighbouring countries such as Laos, Cambodia and Myanmar, particularly, workers from Myanmar, who are scattered throughout Thailand in the highest number. In this study, the researcher limits the scope of the study period from 1992 to 2011. This reason is due to the fact that new security issues, during 1990s started to draw widely attention from many scholars. At the same time, it was the period in which the Thai state wanted its economy to rise to the status of the fifth "tiger" in Southeast Asia, leading to accelerated economic growth and rate of employment in the 1990s and thereby attracting a large number of migrant workers from neighbouring countries.

Based on the study, it was found that there are three main sources of migration of workers from Myanmar, namely the geographical factor, push factors in the primary country and pull factors from the secondary country. The push and pull factors of migration of workers from Myanmar into Thailand are multidimensional – roughly divided into economic, political and social dimensions. As shown in more details in the article, the economic slump, political unrest and social ills in Myanmar all work as factors pushing the people of Myanmar to struggle to survive and search for a better life. Meanwhile, better economic, political and social conditions in a neighbouring country like Thailand all contribute as factors pulling the people of Myanmar into Thailand, as it is normal for people to migrate from a place with fewer opportunities to one that is more promising.

Keywords: Migrant Workers, Migration Push Factors, Migration Pull Factors

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศปลายทางที่สำคัญของแรงงานอพยพข้ามชาติจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา และพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานอพยพจากประเทศพม่า ซึ่งกระจัดกระจายทั่วประเทศไทย ทั้งนี้ กล่าวได้ว่าที่มาของแรงงานอพยพข้ามชาติจากประเทศพม่า มีสาเหตุมาจากสามปัจจัยหลักด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง (Pull Factors)

๑. ปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์

เมื่อพิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วจะพบว่า การที่ไทยและพม่ามีอาณาเขตติดต่อกันเป็นทางยาวและการขาดแนวรั้วป้องกันตามแนวชายแดนเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยให้การเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานพม่าเป็นเรื่องไม่ยากจนเกินไปนัก ดังที่เราจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศพม่าเป็นระยะทางกว่า ๒,๔๐๑ กิโลเมตร (อิสราวุธ อ่อนน้อม ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ, ๒๕๕๑, หน้า ๔) ด้วยพรมแดนระยะยาวของไทยที่เป็นผืนดินติดกับประเทศพม่านี้เองที่ทำให้ไม่สามารถจะกันรั้วได้ทั้งหมด ประกอบกับพรมแดนบางส่วนเป็นเทือกเขา ป่าทึบและแม่น้ำหรือลำธารสายเล็ก ๆ นอกจากนี้ยังมีช่องทางสัญจรไปมาตามธรรมชาติเป็นจำนวนมากทำให้ประชาชนตามแนวชายแดนไทย-พม่า สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้โดยง่ายและนับเป็นมูลเหตุของการลักลอบเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานพม่า ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว การสกัดกั้นไม่ให้ชาวพม่าเข้าประเทศหรือการจะผลักดันให้ออกจากดินแดนไทยโดยสมบูรณ์ย่อมจะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งหรือเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลย แรงงานพม่าที่หลบหนีและลักลอบเข้ามาทำงานเป็นแรงงานผิดกฎหมายในประเทศไทยจึงมีอยู่เป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ฤทธิพงศ์ พวงมณี, ๒๕๔๒, หน้า ๑๐; เมธิณี จัตนसार, หน้า ๔๒; อมรรารณ ศรีวิบูลย์, ๒๕๕๐, หน้า ๑)

๒. ปัจจัยผลักดันจากประเทศพม่า

นอกเหนือไปจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการอพยพของแรงงานชาวพม่าแล้วยังมีปัจจัยต่าง ๆ ภายในประเทศพม่าเองที่เป็นตัวผลักดันให้ชาวพม่าอพยพเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทยเป็นจำนวนมาก กล่าวได้ว่าสภาพที่เลวร้ายทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคมในพม่าต่างกระตุ้นให้ผู้คนในพม่าพยายามดิ้นรนและแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าด้วยการอพยพเข้ามาหางานทำในประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงอย่างประเทศไทย ซึ่งเปรียบได้กับสวรรค์ในสายตาของแรงงานชาวพม่าบางคนที่ได้รับการเล่าขานต่อ ๆ กันมา (โกเมียนต์ เวย์, แปลโดย ปะลาติ สกุลโต, ๒๕๔๖, หน้า ๑) ในส่วนนี้จึงจะกล่าวถึงปัจจัยผลักดันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในพม่าที่มีผลต่อการตัดสินใจอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยของประชาชนชาวพม่าตามลำดับ

๒.๑ ปัจจัยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจ

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ผลักดันให้ชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในพม่าอพยพออกจากประเทศของตนเองเข้ามาแสวงหาการทำงานในประเทศไทยซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีกว่า เนื่องจากไม่สามารถทนใช้ชีวิตอยู่ภายใต้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ร่ำรวยล้นพม่าในประเทศของตนเอง ทั้งนี้สภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างตกต่ำในพม่าเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ทว่าสาเหตุหลัก ได้แก่ (๑) การตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและ

ญี่ปุ่นรวมเป็นระยะเวลายาวนานกว่าหกทศวรรษ (๒) ผลจากการดำเนินนโยบายตามเส้นทางสู่ความเป็นรัฐสังคมของพม่า และ (๓) การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา

คนพม่าส่วนหนึ่งมองว่าความตกต่ำทางเศรษฐกิจของพม่าเป็นผลมาจากการที่พม่าต้องตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจอาณานิคม ดังจะเห็นได้จากการที่พม่าเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษยาวนานกว่าห้าทศวรรษ นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๘๖ จนกระทั่งญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ อังกฤษและญี่ปุ่นจึงถูกมองว่าเข้ามายุึดเอาทรัพยากรจากประเทศพม่าซึ่งเป็นประเทศอาณานิคมไป ส่งผลให้พม่าต้องตกอยู่ในสภาพที่ยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั้น อังกฤษได้ดักตวงทรัพยากรต่าง ๆ ของพม่าไปใช้อย่างฟุ่มเฟือย สร้างความไม่พอใจให้กับชาวพม่าเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นก็ได้ทำให้บ้านเมืองของพม่าได้รับความเสียหายอย่างที่สุด เมืองต่าง ๆ หลายแห่ง บ่อน้ำมัน ตลอดจนเส้นทางรถไฟสายต่าง ๆ ในพม่าได้รับความเสียหายอย่างมากจากการปะทะกันระหว่างกองทัพญี่ปุ่นและฝ่ายสัมพันธมิตร

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในสายตาของคนส่วนหนึ่งจะมองว่าความยากจนของพม่ามันเป็นผลพวงที่เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม ทว่าสาเหตุที่สำคัญกว่านั้นก็คือการบริหารจัดการที่ผิดพลาดและนโยบายเศรษฐกิจที่ล้มเหลวของรัฐบาลทหาร ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้แนวคิดสังคมนิยมสุดโต่งเป็นแนวทางหลักในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของพมานับตั้งแต่การยึดอำนาจของเนวินในปีค.ศ. ๑๙๖๒ ภายใต้แผนที่รู้จักกันในนาม “เส้นทางพม่าสู่สังคมนิยม” (Burmese Way to Socialism) การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจบน “เส้นทางพม่าสู่สังคมนิยม” ของรัฐบาลทหารไม่อาจกระทำได้สำเร็จเนื่องจากความมั่นใจในตนเองเกินไปของฝ่ายกองทัพ โดยนอกจากจะไม่สามารถกระทำให้สำเร็จแล้ว ในทางกลับกันยังก่อให้เกิดความตกต่ำทางเศรษฐกิจอย่างมาก (นรนิติ เศรษฐบุตร อ้างใน พรพิมล ตรีโชติ, ๒๕๔๘, หน้า ๓๐) ดังสะท้อนจากการลดลงของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจทั้งสาม (Thein, 2004, p.54) อันได้แก่ ๑) ตัวชี้วัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ๒) ตัวเลขทางการค้า และ ๓) ตัวเลขจากการออมและการลงทุน โดยนับตั้งแต่รัฐบาลทหารได้เข้ามามีการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจ ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของพม่าก็ได้ลดลงถึงร้อยละ ๒.๒ ในช่วงปีค.ศ. ๑๙๖๖-๑๙๖๙ ในขณะที่ตัวเลขทางการค้า ตลอดจนตัวเลขการออมและการลงทุนก็ลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปีค.ศ. ๑๙๖๒-๑๙๖๙ ตัวเลขการออมลดลงจาก ร้อยละ ๑๕.๔ ของ GDP ในปีค.ศ. ๑๙๖๒-๑๙๖๕ เหลือ ร้อยละ ๘.๗ ของ GDP ในปีค.ศ. ๑๙๖๖-๑๙๖๙ ส่วนตัวเลขการลงทุนก็ลดลงจาก ร้อยละ ๑๓.๕ ของ GDP เหลือเพียง ร้อยละ ๑๐.๙ ของ GDP ในช่วงเวลาเดียวกัน (Thein, pp.51-84)

ความมุ่งมั่นในการนำนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาใช้ของรัฐบาลทหารได้ทำให้ผลผลิตทุกด้านในประเทศลดจำนวนลง เนื่องจากรัฐได้ทำการยึดและถ่ายโอนกิจการต่าง ๆ มาเป็นของรัฐเพื่อดำเนินการเอง รวมถึงการค้าข้าวด้วย การส่งออกจึงมีปริมาณที่ตกต่ำลงอย่างมาก แม้แต่จะผลิตเพื่อใช้บริโภคกันเองภายในรัฐก็ยังไม่พอ นำมาซึ่งภาวะการขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างรุนแรง ประชาชนพม่าได้รับความเดือดร้อนจากภาวะสินค้าขาดแคลนและต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาสูงกระทั่งทำให้อัตราค่าครองชีพของประชาชนอยู่ในระดับสูงชันมาก (Steinberg, 1981, p.37) นอกจากนี้ สภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่และความยากจนของประชาชนในประเทศพม่ายังถูกตอกย้ำด้วยการถูกรีดไถภาษีอากรตามอำเภอใจของรัฐบาล SPDC (The State Peace and Development Council) ทางทหารพม่าได้เรียกเก็บภาษีผลผลิตทางการเกษตรโดยชาวไร่ ชาวนา จะต้องเสียภาษีในรูปของผลผลิต ซึ่งรัฐจะนำเอาผลผลิตนี้ไปเป็นกองกลางเพื่อพัฒนาประเทศตามแนวทางสังคมนิยมของพม่า ที่ล้มเหลวและสัตว์ของชาวบ้านยังอาจถูกทำลายโดยฝ่ายกองทัพซึ่งอาจเป็นการข่มขู่หรือทำร้าย ที่เลวร้ายไปกว่านั้นก็คือประชาชนบางคนต้องจ่ายภาษีให้กับฝ่ายกองทัพของรัฐบาลและกองทัพของกบฏชนกลุ่มน้อยทั้งสองทางเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยในชีวิตของตนเอง (Fink, 2001, p.78)

อย่างไรก็ดีมีบางกระแสมองว่าการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของชาติมหาอำนาจมีส่วนในการทำให้สภาพเศรษฐกิจของพม่าตกต่ำลงเช่นเดียวกัน ดังสะท้อนจากมุมมองที่ว่า การคว่ำบาตรของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๖ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่นำพาพม่าเข้าสู่วังวนแห่งความยากจน ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มสหภาพยุโรป (EU- European Union) ได้ตัดสินใจพิเศษทางภาษีและศุลกากรของพม่าในการส่งออกสินค้าการเกษตรและอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการบังคับเกณฑ์แรงงานในพม่า ส่วนสหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศที่มีการลงทุนในพม่าสูงเป็นอันดับที่ ๔ รองจากฝรั่งเศส สิงคโปร์ และไทย ในขณะนั้นก็ได้ประกาศคว่ำบาตรการลงทุนในพม่า ทว่าปัจจุบันยังมีการโต้เถียงกันอยู่ว่าตกลงแล้วการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน และแท้ที่จริงแล้วมาตรการดังกล่าวส่งผลร้ายต่อรัฐบาลทหารพม่าหรือประชาชนมากกว่ากัน เพราะการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจนั้นนอกจากจะไม่ให้ผลที่ตั้งใจให้เกิดแล้ว ยังก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงลบอื่น ๆ ตามมา ซึ่งสุดท้ายแล้วได้ส่งผลร้ายต่อประชาชนคนธรรมดาในพม่ามากกว่าจะส่งผลกระทบต่องานราชการซึ่งแทบไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ เลย ในทางกลับกัน บรรดาผู้นำในรัฐบาลทหารกลับมีความมั่งคั่งและแข็งแกร่งขึ้นเสียด้วยซ้ำ (James, 2006, p.128)

สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำของพม่าอันมีสาเหตุหลักมาจากการตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและญี่ปุ่น ผลจากการดำเนินนโยบายตามเส้นทางสู่ความเป็นรัฐสังคมนิยมของพม่า ตลอดจนการถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา จึงกลายเป็นความบอบช้ำทางเศรษฐกิจของพม่าที่เปรียบเสมือนโรคภัยเรื้อรังที่ยากจะหาหนทางเยียวยารักษา และกลายเป็น

ปัญหาสำคัญที่คอยบ่อนทำลายเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐบาลพม่ามาโดยตลอด (ชาติอนรงค์ นันทวรรณ, ๒๕๑๙, หน้า ๗๖-๗๗) ส่งผลทำให้ชาวพม่าจำนวนมากที่ตกอยู่ในวังวนของปัญหาเศรษฐกิจนานปีการอยู่อย่างยาวนาน เดินทางเข้ามาแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในพม่าต่างดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอดโดยลักลอบข้ามเขตแดนเข้าสู่ประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย ด้วยความหวังที่จะพาตนเองให้พ้นไปจากสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากในประเทศของตนและเพื่อการมีชีวิตที่ดีกว่าเนื่องจากการเข้ามาทำงานในประเทศไทยย่อมมีโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้มากกว่าการทำงานในประเทศของตนเอง

๒.๒ ปัจจัยผลักดันทางด้านการเมือง

นอกเหนือไปจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว ปัจจัยทางด้านการเมืองก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้ประชาชนชาวพม่ามุ่งอพยพเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยกล่าวได้ว่าการเมืองการปกครองของพม่ามีปัญหาอย่างมากนับตั้งแต่ได้รับเอกราชส่งผลให้พม่าตกอยู่ภายใต้ความวุ่นวายทางการเมืองแทบจะตลอดเวลา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสองปัญหาหลักในพม่า ได้แก่ (๑) ปัญหาความเป็นประชาธิปไตยของพม่า และ (๒) ปัญหาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในพม่า ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อย พระสงฆ์ และกลุ่มนักศึกษา ซึ่งนำไปสู่การปราบปรามอย่างรุนแรงของรัฐบาล

ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของพมานับตั้งแต่พม่าได้รับเอกราช คือ ปัญหาความเป็นประชาธิปไตยของพม่าที่ตกอยู่ในเงามืดของคณะรัฐบาลทหารเป็นระยะเวลายาวนานหลายทศวรรษ โดยในระยะแรกของการปกครองภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชนั้น พม่ามีระบอบกึ่งการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยภายใต้การนำของอู๋ เนอ์ และระยะหลังจากนั้นนับตั้งแต่การปฏิวัติยึดอำนาจโดยเนวินในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ ประชาธิปไตยของพม่าก็ต้องปิดฉากลงและนำพาพม่าจมดิ่งสู่วังวนของการปกครองในรูปแบบสังคมนิยมอย่างยาวนาน ส่งผลให้การพัฒนาทางประชาธิปไตยของพม่าหยุดนิ่ง และแม้ว่าจะมีความพยายามสร้างภาพให้เห็นว่าพม่ากำลังพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของตนเอง แต่ความพยายามดังกล่าวก็มักสวนทางกับพฤติกรรมของรัฐบาลที่ปรากฏสู่สายตาประชาคมโลกอยู่เสมอ ดังสะท้อนจากการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรม และเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อและสาธารณชนในประเทศพม่าตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๒ (พรพิมล ศรีโชติ, ๒๕๔๘, หน้า ๓๐)

ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ เป็นปีที่สร้างความหวังให้แก่ผู้คนจำนวนมากในพม่า เนื่องจากเป็นปีที่รัฐบาลประกาศให้มีการเลือกตั้งภายหลังจากที่ตกอยู่ในการปกครองที่เรียกว่า “เส้นทางพม่าสู่สังคมนิยม” เป็นระยะเวลายาวนานกว่า ๒ ทศวรรษ ดังจะเห็นได้จากการออกไปลงคะแนนเสียงอย่างล้นหลามของประชาชนพม่า ทว่าผลการเลือกตั้งที่เกิดจากคะแนนเสียงของประชาชนพม่ากลับได้รับการประกาศให้เป็นโมฆะ โดยฝ่ายรัฐบาลทหารได้ประกาศยกเลิกมติของมหาชน

ของชาวพม่าจากการเลือกตั้งในครั้งนี้และได้ยืนยันที่จะให้คณะผู้ปฏิวัติในนามของ SLORC ปกครองประเทศต่อไป นับตั้งแต่ปีค.ศ. ๑๙๙๐ จึงไม่ปรากฏการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นอีกเลยในพม่า จนกระทั่งในปีค.ศ. ๒๐๑๐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของพม่าในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเป็นพหุนิยมในพม่ายังคงอยู่ในระดับที่ต่ำมาก การเคลื่อนไหวทางสังคมส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลและการกำกับดูแลของกองทัพพม่า เนื่องจากกองทัพได้เป็นผู้เตรียมการสำหรับการเลือกตั้งไว้ทั้งหมด ดังสะท้อนจากรัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ. ๒๐๐๘ ที่ระบุว่าหนึ่งในสี่ของที่นั่งในรัฐสภาทั้งหมดจำนวน ๖๖๔ ที่นั่งจะต้องถูกสำรองไว้ให้กับบุคลากรในกองทัพ และผลการเลือกตั้งที่ออกมาในปีค.ศ. ๒๐๑๐ ก็คือ พรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (Union Solidarity and Development: USDP) ซึ่งเป็นพรรคตัวแทนของกองทัพได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละ ๗๖.๕ (Human Rights Watch, 2011, pp.1-2)

นอกจากนี้รัฐบาลทหารยังได้ออกระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ ที่ใช้ควบคุมการหาเสียงของพรรคการเมืองและผู้สมัคร โดยมีการข่มขู่ไม่ให้ประชาชนก่อความไม่สงบ ตลอดจนประกาศให้การวิพากษ์รัฐธรรมนูญและกองทัพเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และยังมีการข่มขู่ประชาชนว่าการเรียกร้องให้มีการคว่ำบาตรการเลือกตั้งตามข้อเสนอของสมาชิกพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยสามารถนำไปสู่การต้องโทษจำคุก ๑ ปี (Human Rights Watch, pp.1-2) ขณะเดียวกันผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทหารก็ต้องได้รับโทษจำคุก ส่งผลให้การแสดงออกทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคมในพม่ายังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด (Romandy, Johannsen & Numnak, 2010, p.61) ด้วยเหตุนี้ สำหรับพม่าแล้วจึงไม่มีสิ่งที่เรียกว่าเสรีภาพของสื่อ หรือแม้กระทั่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออก ดังจะเห็นได้ว่า รัฐบาลทหารเป็นเจ้าของหรือควบคุมสื่อทั้งหมดในประเทศ การตีพิมพ์ของเอกชนใด ๆ เป็นเรื่องต้องห้ามทั้งสิ้น รัฐบาลได้เข้าควบคุมการเข้าใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเข้มงวด โดยร้านอินเทอร์เน็ตจะได้รับการสอดส่องเป็นพิเศษจากรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของพม่าจะได้กำหนดให้มีเสรีภาพของสื่อ แต่ในความเป็นจริงสื่อในพม่ายังคงถูกจำกัดเสรีภาพอย่างที่เคยเป็นมาตั้งแต่ก่อนหน้านั้น (Romandy et al., p.61)

จะเห็นได้ว่านอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำแล้วประชาชนพม่ายังต้องเผชิญกับปัญหาความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศอย่างไม่รู้จักจบสิ้น โดยปัญหาชนกลุ่มน้อยถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของพม่าในทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้เนื่องจากพลเมืองของพม่านั้นประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งต่างก็มีวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษาพูด และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวได้ส่งผลให้ระบบการเมืองการปกครองของสหภาพพม่าต้องล้มลุกคลุกคลานและขาดเสถียรภาพอยู่ตลอดเวลา (ชาติอนรงค์ นันทวรรณ, หน้า ๗๙) ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่านั้นส่วน

หนึ่งเป็นมรดกที่เกิดจากการดำเนินนโยบาย “แบ่งแยกและปกครอง” (Divide and rule) ในสมัยที่อังกฤษเป็นเจ้าอาณานิคมซึ่งกลายเป็นรากฐานของความแตกแยกทางสังคมและการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่า (Sliverstein, 1996, p.222) ปัญหาดังกล่าวส่งผลทำให้รัฐบาลต้องโอนอ่อนผ่อนปรนต่อข้อเรียกร้องและการก่อเหตุของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ถึงขั้นทำสงครามหลายครั้ง ความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยและรัฐบาลจึงกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ส่งผลกระทบทำให้เศรษฐกิจของพม่าตกต่ำลงเรื่อยมา ความล้าหลัง ความยากจน และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ต่ำกว่ามาตรฐานจึงเป็นผลผลิตของความขัดแย้งที่มีส่วนสำคัญในการจุดพม่าให้กลายเป็นประเทศที่มีการพัฒนาที่ต่ำที่สุดประเทศหนึ่งของโลก จนมีผลสำคัญที่นำมาสู่การประท้วงใหญ่ในช่วงกลางปี ๑๙๘๘ (พรพิมล ตริโซติ, ๒๕๕๒, หน้า ๔๘)

นอกจากชนกลุ่มน้อยแล้ว ยังมีกลุ่มนักศึกษาที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจนนำมาซึ่งการปราบปรามอย่างรุนแรงหลายครั้งด้วยกัน ทั้งนี้ กล่าวได้ว่าขบวนการนักศึกษาในพม่าถือเป็นตัวแปรสำคัญในการเมืองพม่ามาโดยตลอด เนื่องจากนักศึกษามีเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความเป็นชาตินิยมที่ก่อตัวขึ้นนับตั้งแต่ปีค.ศ. ๑๙๓๐ ในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ โดยแม้ว่าในช่วงที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษในปีค.ศ. ๑๙๔๘ บทบาทของนักศึกษาจะถูกเปลี่ยนถ่ายไปอยู่ในมือของนักการเมืองแต่ก็ยังคงเคลื่อนไหวอยู่ภายในรั้วรอบขอบชิดของมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ ดังจะเห็นจากทุกครั้งที่บ้านเมืองเกิดความไม่ชอบมาพากล กลุ่มนักศึกษาจะเป็นกลุ่มแรกที่ออกมาประท้วงรัฐบาล ในยุคสมัยของเนวินกลุ่มนักศึกษาก็กลายเป็นตัวแสดงสำคัญที่มีบทบาทต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าไม่มากนักน้อย เหตุการณ์ประท้วงใหญ่ครั้งรุนแรงที่สุดซึ่งขยายกลายเป็นการจลาจลไปทั่วประเทศได้แก่ เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ (ค.ศ. ๑๙๘๘) ซึ่งมีชนวนมาจากการยกเลิกฉบับตรบางชนิดของรัฐบาลร่วมกับกระแสต่อต้านการเข้าสู่อำนาจของเส็งลวิน (Sein Lwin) ส่งผลให้เกิดการเดินขบวนประท้วงโดยกลุ่มนักศึกษาและขยายไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ข้าราชการพลเรือน (ตำรวจและทหารบางส่วน) กรรมกร ตลอดจนชาวบ้านพม่าตามเมืองต่าง ๆ กว่า ๔๐ เมือง (พรพิมล ตริโซติ, ๒๕๔๗, หน้า ๑๙๒-๑๙๓; บุญเทียม พลายนชมภู, ๒๕๔๙, หน้า ๑๑๘)

แม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองล่าสุดในพม่าจะได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๐ ซึ่งนับเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกของพม่าในรอบ ๒๐ ปี ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศต่างคาดหวังว่าการเลือกตั้งดังกล่าวจะเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่า แต่ในความเป็นจริงแล้วเบื้องหลังความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงประชาธิปไตยแค่เปลือกนอก ดังจะเห็นได้จากการเตรียมการของรัฐบาลในการร่างรัฐธรรมนูญที่กำหนดที่นั่งในสภา นอกจากนี้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งส่วนใหญ่ก็มาจากพรรคสหสามัคคีและการพัฒนาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลทหารชุดปัจจุบัน

๒.๓ ปัจจัยผลักดันทางด้านสังคม

นอกจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความไม่สงบทางการเมืองที่รุนแรงมาแล้ว พม่ายังต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านสังคมซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองอย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มักได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดในฐานะปัญหาทางด้านสังคมที่สำคัญของพม่า โดยปัญหาทางสังคมอีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไม่แพ้กันก็คือปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลต่อประชาชนชาวพม่า ปัญหาสังคมในพม่าทั้งสองประการร่วมกับปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพม่าอย่างมหาศาล และกลายเป็นปัจจัยผลักดันทางสังคมที่ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางในการอพยพของผู้คนจำนวนมากจากพม่า

รากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในพม่านั้นสามารถอธิบายได้ด้วยสาเหตุหลักสองประการด้วยกัน ได้แก่ (๑) ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพม่าที่มีมาอย่างช้านานก่อนยุคสมัยอาณานิคม และ (๒) ผลจากการถูกแบ่งแยกและปกครองโดยเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ซึ่งต่อมากลายหลังยุคอาณานิคมเราอาจเห็นว่ามีสาเหตุอื่น ๆ อีกหลายประการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในพม่าทวีความรุนแรงมากขึ้นและยากที่จะแก้ไขภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารที่ถูกเรียกว่า “เส้นทางพม่าสู่สังคมนิยม” ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และรัฐบาลทหารเรื่อยมา (Smith cited in Hlaing, Taylor and Than, 2005, p.58) ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และผลพวงที่เกิดจากการถูกแบ่งแยกและปกครองในสมัยอาณานิคม ร่วมกับสาเหตุอื่น ๆ ภายหลังจากพม่าได้รับเอกราชจึงมีส่วนทำให้ปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในพม่ากลายเป็นปัญหาพื้นฐานที่ดำรงอยู่ในสังคมพม่าในทุกยุคทุกสมัย

สาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในพม่านั้นสืบเนื่องมาจากการที่พม่าเป็นดินแดนซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากและหลากหลายมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่าประกอบไปด้วย ๗ กลุ่มหลัก และกลุ่มย่อย ๆ ตลอดจนชนเผ่าต่าง ๆ อีกจำนวนมาก กล่าวได้ว่า ประชากรพม่ามากกว่า ๑ ใน ๓ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณชายขอบของประเทศ อย่างไรก็ตามประชากรกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด ได้แก่ พวกพม่าแท้ (Burmese) ซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ ๗๕ ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ พวกฉาน (Shan) กะเหรี่ยง (Karens) พวกจีน (Chins) และพวกกะชีน (Kachins) ด้วยสภาพเช่นนี้ พม่าจึงกลายเป็นประเทศที่มีปัญหาการเรียกร้องอิสรภาพของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ตลอดเวลา และเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองในพม่าภายหลังจากที่ได้รับเอกราช (Butwell, 1972, หน้า 249 อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร, ๒๕๒๘, หน้า ๑๓)

กระนั้นก็ตามคนจำนวนไม่น้อยมองว่าสถานการณ์เรื่องชาติพันธุ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นผลมาจากการตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งได้โหมกระพือความเกลียดชังและความเป็น

ปฏิวัติกษัตริย์ที่มีต่อกันอยู่ก่อนหน้านี้ให้ยิ่งรุนแรงขึ้นไปอีก ทั้งยังกระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยตระหนักในอัตลักษณ์ที่แตกต่างออกไปของตน และทำให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มองชาวพม่าผู้เป็นประชากรส่วนใหญ่ในฐานะฝ่ายตรงข้ามและศัตรู ความเป็นศัตรูระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงยังคงเป็นลักษณะเด่นของพม่าในยุคสมัยหลังการเป็นอาณานิคม โดยนับตั้งแต่การปกครองของอังกฤษสิ้นสุดลงในปีค.ศ. ๑๙๔๘ ชนกลุ่มน้อยหลายต่อหลายกลุ่มก็ได้หันมาจับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลตลอดจนเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น ขณะเดียวกันฝ่ายพม่ายังตระหนักตนว่าเคยมีฐานะยิ่งใหญ่กว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วยเคยปกครองคนเหล่านี้มาก่อน ในขณะที่พวกไทยใหญ่และกะเหรี่ยงก็ถือว่าตนเองมีความรู้และความเจริญมากกว่าชาวพม่าแท้ ต่างฝ่ายจึงไม่ยอมลดทอนฐานะซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งการไม่ยอมรับในชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากตนเองและขยายลูกหลานกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัญหาลังคมที่ผู้นำพม่าต้องเผชิญในทุกยุคทุกสมัย (ชาติตินรงค์ นันทวรรณ, ๒๕๑๙, หน้า ๘๒)

การละเมิดสิทธิมนุษยชนถือเป็นปัญหาสังคมอีกประการหนึ่งของพม่าที่ได้รับการกล่าวถึงมากเช่นเดียวกับปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ โดยการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่านั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการปกครองในรูปแบบเผด็จการสังคมนิยม ดังจะเห็นได้ว่าภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเนวิน ประชาชนพม่าต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างปราศจากอิสรภาพ ไม่ว่าจะเป็นอิสรภาพในมิติทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ประชาชนพม่าต้องปฏิบัติตามนโยบายในด้านต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนดอย่างไม่มีทางเลือกและไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใด ๆ ต่อนโยบายของรัฐบาลได้ ดังจะเห็นได้ว่าการต่อต้านหรือเรียกร้องอย่างสงบกลับได้รับการตอบโต้อย่างรุนแรงเสมอ (พรสุข เกิดสว่าง และกฤติยา อาชวนิจกุล, ๒๕๔๐, หน้า ๑๔) กระนั้นก็ดีแม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนตัวผู้นำทางการเมืองในเวลาต่อมา ทว่าพม่ายังคงต้องตกอยู่ในร่มเงาการปกครองระบอบสังคมนิยมต่อไปและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

พฤติกรรมของรัฐบาลทหารที่สะท้อนถึงการละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ของประชาชนภายในประเทศพมามีหลากหลายรูปแบบนับไม่ถ้วน แต่พฤติกรรมของรัฐบาลที่ได้รับการพูดถึงมากเป็นพิเศษ ได้แก่ การบังคับเกณฑ์แรงงาน การบังคับให้มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน การกดขี่ขูดรีดประชาชน และการไม่ยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (พรสุข เกิดสว่าง และกฤติยา อาชวนิจกุล, ๒๕๔๐, หน้า ๑๔-๓๐) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับเกณฑ์แรงงานซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการบันทึกมากที่สุดเกี่ยวกับพม่า ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลทหารได้บังคับเกณฑ์แรงงานจากพลเมืองอย่างแพร่หลาย ประชาชนในพม่าส่วนใหญ่ต้องถูกบังคับเกณฑ์แรงงานโดยปราศจากค่าจ้างหรือค่าตอบแทน แรงงานจำนวนมากต้องละทิ้งงานภาคเกษตรของตนมาทำงานให้กับรัฐทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เลย นอกจากนี้การบังคับให้โยกย้ายถิ่นฐานควบคู่ไปกับการกระทำที่รุนแรง เช่น การข่มขู่ และการทำร้ายร่างกาย ยังเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สภาพปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศพม่าที่กล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จึงเป็นประสบการณ์อันเข้มข้นของประชาชนชาวพม่าที่ต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาวะที่เต็มไปด้วยแรงกดดันรอบด้าน เหตุฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจหากปัญหาเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันให้พวกเขาต้องดิ้นรนแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ชาวพม่าส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยไม่ได้คิดที่จะมาเผชิญโชค โดยหลายคนไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการกอบโกยเงินทอง กระนั้นก็ตาม แม้ว่าส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการต้อนรับที่อบอุ่นจากประเทศไทย แต่เมื่อมองถึงภาวะความยากลำบากซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายที่ทำให้พวกเขาต้องทนต่อแรงกดดันหลายประการภายในประเทศแล้ว การเข้ามาทำงานในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่พวกเขาแทบไม่ต้องใช้ความอดทน หรือยากลำบากเกินกว่าที่พวกเขาจะอดทนไม่ได้ (พรสุข เกิดสว่าง และกฤติยา อาชวนิจกุล, ๒๕๔๐, หน้า ๒)

๓. ปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง

สภาพแวดล้อมในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมภายในพม่าในฐานะ "ปัจจัยผลักดัน" ที่ทำให้ชาวพม่าอพยพออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองอาจมีน้ำหนักไม่เพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์แรงงานพม่าจำนวนมากในประเทศไทย ดังนั้น นอกจากปัจจัยผลักดันจากพม่าแล้ว "ปัจจัยดึงดูด" ในประเทศปลายทางอย่างประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ก็ล้วนมีส่วนอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดกระแสการอพยพของชาวพม่าเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง และยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

๓.๑ ปัจจัยดึงดูดทางด้านเศรษฐกิจ

ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในทศวรรษที่ ๑๙๘๐-๑๙๙๐ ได้สร้างความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านรอบข้างอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพม่า เหตุฉะนั้นสภาพความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ ทั้งในเชิงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและระดับค่าแรงจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้ชาวพม่าจำนวนมากหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย นอกจากนี้การพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยยังได้นำไปสู่สภาวะการขาดแคลนแรงงานระดับล่างจำนวนมาก ส่งผลให้สภาพดังกล่าวเป็นปัจจัยดึงดูดอีกประการหนึ่งที่มีส่วนในการกระตุ้นให้แรงงานพม่าจำนวนมากมีความสนใจที่จะเดินทางเข้ามาแสวงหางานทำในประเทศไทย

การเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วของไทยในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐-๑๙๙๐ ได้นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเห็นได้ชัด จากการสำรวจแรงงานอพยพผิดกฎหมายจำนวนหนึ่งภายในหกจังหวัดของไทยเมื่อปีค.ศ. ๑๙๙๗ พบว่าร้อยละ ๗๐ ของคนชาวพม่าเข้ามายังประเทศไทยด้วยเหตุผลเรื่องรายได้และสภาพความเป็นอยู่ที่

ดึกว่าเดิม (Chintayananda, Risser & Chantavanich, 1997, p.12) จากหลักฐานคำบอกเล่ามากมายแสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพชาวพม่าสามารถทำรายได้รายวันในประเทศไทยมากกว่าที่ทำได้ในพม่าราวสามหรือสี่เท่าเลยทีเดียว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยยังได้นำมาสู่สภาวะการขาดแคลนแรงงานในบางกิจการด้วย เนื่องจากประชาชนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นและเลือกงานมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ยังมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์และอุปทานด้านแรงงานภายในประเทศที่ไม่มีความสมดุลซึ่งกันและกัน อันเป็นเหตุให้แรงงานพม่าจำนวนมากที่ถูกแรงผลักดันจากภายในประเทศของตัวเองหลายด้านเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการด้วยเพราะมีอัตราค่าจ้างที่ถูกกว่า ตลอดจนมีความขยันและอดทนในการทำงานมากกว่า กระทั่งนำมาสู่นโยบายการผ่อนผันแรงงานอพยพข้ามชาติของรัฐบาลในยุคดังกล่าวและในยุคต่อ ๆ มาจวบจนปัจจุบัน

๓.๒ ปัจจัยดึงดูดทางด้านการเมือง

แม้ว่าเส้นทางประชาธิปไตยของไทยจะมีได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการเมืองภายในพม่าซึ่งตกอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบสังคมนิยมอย่างยาวนานแล้ว จะพบว่ากระบวนการพัฒนาทางประชาธิปไตยของไทยมีความก้าวหน้ากว่าในพม่าอย่างเห็นได้ชัด ดังสะท้อนได้จากกระบวนการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ตลอดจนการขยายตัวของภาคประชาสังคม และระดับเสรีภาพของสื่อภายในประเทศ ซึ่งแม้ว่าพัฒนาการของกระบวนการพัฒนาทางประชาธิปไตยเหล่านี้จะมีช่วงที่ประสบกับอุปสรรคอยู่บ้าง แต่สุดท้ายก็ต้องกลับมายึดถือหลักปฏิบัติภายใต้วิถีแห่งการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งถือเป็นกฎกติกาอันเป็นที่ยอมรับในสังคมระหว่างประเทศ

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่การล่มสลายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปี ค.ศ.๑๙๓๒ ระบอบการเมืองการปกครองของไทยก็เข้าสู่ถนนแห่งความเป็นประชาธิปไตยที่สลับกับฉากของรัฐบาลเผด็จการ โดยแม้ว่าจะได้มีการจัดการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังจากความล่มสลายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพียงปีเดียว และการจัดให้มีการเลือกตั้งนับจากนั้นอีกจำนวน ๒๔ ครั้งจนกระทั่งถึงปีค.ศ.๒๐๑๑ ซึ่งให้สิทธิในการลงคะแนนแก่พลเมืองทั้งปวง แต่การเลือกตั้งในระบบการเมืองของไทยก็ยังมิอาจกล่าวได้ว่ามีความสมบูรณ์ตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งล่าสุดรายงาน Human Rights Watch ได้กล่าวถึงการจัดตั้งรัฐบาลที่เกิดจากการเลือกตั้งในปีค.ศ.๒๐๑๑ ซึ่งพรรคเพื่อไทย นำโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของ พ.ต.ท. ทักษิณได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นในจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมาก ว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้อาจจะนำมาซึ่งความหวังว่าไทยจะกลับมามีเสถียรภาพทางการเมืองอีกครั้งหลังจากประสบกับความวุ่นวายทางการเมืองมาเป็นเวลาหลายปี (Human Rights Watch, 2012, p.1)

นอกจากการเลือกตั้งในวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์และยุติธรรมแล้ว การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมยังได้รับการยอมรับในหมู่นักวิชาการด้านการพัฒนาประชาธิปไตยจำนวนหนึ่งในฐานะส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการวางรากฐานทางประชาธิปไตยอย่างมั่นคงในประเทศหนึ่ง ๆ สำหรับประเทศไทย ภาคประชาสังคมไทยเริ่มมีความตื่นตัวมากขึ้นเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ.๒๕๔๐ (มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน, ๒๕๔๑) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าภาคประชาสังคมในไทยมีลักษณะที่เน้นไปในการพัฒนา กล่าวคือ เน้นการทำงานเพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน และความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ตัวอย่างเช่น การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ HIV และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ การพัฒนาชนบทและการสนับสนุนการเกษตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การต่อต้านการกระทำที่รุนแรงต่อสตรี การเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค ตลอดจนการเรียกร้องในหลักธรรมาภิบาลและการปราบปรามการคอร์รัปชัน เป็นต้น (Vichit-vadakan in Heinrich Boll Foundation, 2005, pp.50-53)

นอกจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมที่มากขึ้นแล้ว เราจะพบว่าสื่อไทยมีความหลากหลายอย่างมาก ทั้งในรูปแบบวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศที่มีโครงสร้างสื่อที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชีย ขณะเดียวกันเสรีภาพของสื่อก็เปรียบเสมือนกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมได้ (Romandy et al., 2010, p.2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อที่มีเสรีภาพมากที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาค อีกทั้งเป็นสื่อที่มีพลังอำนาจทางการเมืองมากที่สุดแห่งหนึ่งด้วย (Chuensuksawadi, 2000.) แม้ว่าในบางช่วงจะถูกคั่นด้วยการจำกัดเสรีภาพสื่อเป็นระยะ ๆ ก็ตาม แต่ในภาพรวมแล้วสื่อในประเทศไทยนับว่ามีขนาดใหญ่และมีความหลากหลายมากพอควร (Siriyuvasak, 2005, p.5) การเลือกตั้งที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการขยายตัวของภาคประชาสังคม และความมีเสรีภาพของสื่อไทย จึงสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทางประชาธิปไตยของไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าระดับการพัฒนาขององค์ประกอบทั้งสามดังกล่าวข้างต้นจะต้องสะดุดลงในบางช่วงและอาจไม่มีความก้าวหน้ามากนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพทางการเมืองภายในของพม่าที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมแล้ว จะเห็นว่าการพัฒนาทางประชาธิปไตยของไทยอยู่ในระดับสูงกว่าพม่า ขณะเดียวกันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังทำให้ผู้ปกครองของไทยต้องคำนึงถึงบรรทัดฐานด้านเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของคนภายในรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งที่เป็นพลเมืองของตนและรวมไปถึงคนอื่นที่มีเชื้อพลเมือง ตัวอย่างเช่น การดูแลรักษาพยาบาลคนแรงงานอพยพที่หลบหนีเข้าเมือง การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่บุตรไร้สัญชาติในประเทศไทย และการให้ความเป็นธรรมในด้านค่าจ้างแก่แรงงานอพยพข้ามชาติ เป็นต้น นอกเหนือไปจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยและบรรทัดฐานที่มาพร้อมกับความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าว จึงมีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้แรงงานพม่าจำนวนมาก

ที่ไม่สามารถทนต่อการมีชีวิตอยู่ภายใต้การปกครองระบอบสังคมนิยมแบบพม่าเดินทางเข้ามาแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าในประเทศไทย

๓.๓ ปัจจัยดึงดูดทางด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของไทยนับเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการอพยพของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย เนื่องจากโครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนไปนี้มีส่วนในการนำมาซึ่งสถานการณ์การขาดแคลนแรงงานเช่นเดียวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของไทยที่นำไปสู่การขาดแคลนแรงงานที่สำคัญ ได้แก่ (๑) อัตราการเติบโตของประชากรไทยที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และ (๒) การเดินทางไปทำงานในต่างประเทศของประชากรวัยแรงงานจำนวนมาก

ความสำเร็จจากนโยบายวางแผนครอบครัวของรัฐบาลส่งผลให้อัตราการเติบโตของประชากรไทยมีอัตราลดลงอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลในปี ค.ศ. ๒๐๐๕ พบว่า อัตราการเติบโตของประชากรไทยอยู่ที่ประมาณ ร้อยละ ๐.๔ ในขณะที่อัตราการเติบโตของประชากรเพื่อนบ้านในพม่า ลาว และกัมพูชาอยู่ที่ระหว่าง ร้อยละ ๑.๒ ถึง ร้อยละ ๒.๕ อีกทั้งกลุ่มวัยทำงาน อันได้แก่ กลุ่มประชากรที่มีอายุอยู่ระหว่าง ๑๕ ถึง ๓๙ ปีของไทยก็แทบจะไม่ขยายตัวไปมากกว่านี้แล้ว ในขณะที่วัยแรงงานของพม่ายังเติบโตอยู่ที่ ร้อยละ ๑.๓ ต่อปี (Huguët & Punpuing, 2005, p.5) กระนั้นก็ดี แม้ว่าอัตราการเติบโตของประชากรที่ลดลงนี้จะเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถทุ่มทรัพยากรเพื่อปรับปรุงคุณภาพของประชากรได้อย่างเต็มที่มากขึ้น แต่การลดลงของประชากรไทยอย่างต่อเนื่องได้นำมาสู่แนวโน้มของจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย สถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดสภาวะการพึ่งพิงตัวของคนกำลังแรงงานซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการคงความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจของไทย และในที่สุดได้นำมาซึ่งสภาวะการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศทำให้ความต้องการจ้างแรงงานอพยพข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเกษตร การประมงและการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังพบว่ากิจการจำนวนมากมีความจำเป็นต้องปิดกิจการลงหรือลดระดับการผลิตหากรัฐไม่อนุญาตให้มีการจ้างแรงงานอพยพข้ามชาติเนื่องจากไม่มีแรงงานไทยมากพอ (Pitiyanon, 2001, p.11, 13)

สิ่งที่ทำให้ประชากรวัยแรงงานของไทยมีจำนวนลดลงอีกประการหนึ่ง ก็คือการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศของประชากรวัยแรงงาน โดยก่อนหน้านี้มีแรงงานไทยเดินทางไปทำงานยังกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันในตะวันออกกลางจำนวนมาก แต่เมื่อประเทศเหล่านี้ประสบปัญหาจากความถดถอยทางเศรษฐกิจและเริ่มมีข้อจำกัดมากขึ้น แรงงานไทยจึงให้ความสนใจต่อการเดินทางไปทำงานในกลุ่มประเทศเอเชียแทน (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และฉลองภพ สุตังกรกาญจน์, ๒๕๓๙, หน้า ๙) อาทิ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน และบรูไน การไหลออกของ

แรงงานไทยไปยังต่างประเทศจึงมีส่วนทำให้กำลังแรงงานของประเทศลดลงทั้งในภาคการเกษตร และการก่อสร้าง นำมาซึ่งภาวะการณืดังตัวของตลาดแรงงานไทย ทำให้ต้องมีการทดแทนแรงงานในส่วนนี้ด้วยการนำเข้าแรงงานอพยพข้ามชาติทั้งในแบบถูกและผิดกฎหมาย

ระดับการพัฒนาด้านสังคมของพม่าที่ต่ำกว่าประเทศไทยก็เป็นแรงดึงดูดอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวพม่าจำนวนมากต้องการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยได้ เนื่องจากเห็นสภาพความแตกต่างทางสังคม โดยเห็นว่าประเทศไทยมีการพัฒนาด้านสังคมและมีความเจริญมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นระบบไฟฟ้า การคมนาคม การสื่อสาร และสาธารณสุขที่ต่างพัฒนาก้าวหน้ากว่าในพม่ามาก ขณะเดียวกันงานบริการทางสังคมของพม่าก็ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าไทยมาก อาทิ งานบริการด้านการศึกษา และสาธารณสุข นอกจากนี้ลักษณะเด่นที่สุดของสังคมไทย คือ การมีพลเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันค่อนข้างสูงนับตั้งแต่ในอดีต (สิดา สอนศรี, ๒๕๕๒, หน้า ๓๓๔) ดังจะเห็นได้จากการไม่มีปัญหาแบ่งแยกทางด้านเชื้อชาติและศาสนา คนไทยจากทางเหนือ กลาง อีสาน หรือใต้ที่ล้วนมีวัฒนธรรมประเพณีที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงแต่ก็ยังถือว่าเป็นคนไทยร่วมชาติเดียวกัน ทั้งนี้คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่คนไทยที่นับถือศาสนาอื่นนอกเหนือไปจากศาสนาพุทธก็ยังสามารถอยู่ร่วมสังคมเดียวกันกับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้อย่างไม่ขัดเคือง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางกายภาพจะพบว่าไม่ว่าจะเป็นสีผิว สีส้ม หรือการแต่งกาย ไทยและพม่า ต่างก็มีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะทางตอนเหนือของประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากพม่าอย่างมาก นอกจากนี้วัฒนธรรมทางด้านอาหารการกินก็มีความคล้ายคลึงเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ต้มยำกุ้ง และขนมหม้อแกง ซึ่งใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงเหมือนไทยทุกประการ ส่วนวัฒนธรรมการละเล่น เช่น การรำ และการเล่นโยนก็มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก นักวิชาการบางท่านถึงกับกล่าวว่าพม่าได้รับอิทธิพลการเล่นโยนจากไทย เมื่อครั้งไทยเสียกรุงและพม่าได้ต้อนรับคนมีฝีมือและครูฝึกวิชาการต่าง ๆ ไปเป็นจำนวนมาก (บุญเทียม พลายนบุญ, ๒๕๔๗, หน้า ๑๙)

โดยสรุป นอกเหนือไปจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์จะมีส่วนสำคัญในปรากฏการณ์การอพยพของแรงงานพม่าเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว แรงงานพม่าจำนวนมากในประเทศไทยยังเป็นผลที่เกิดจากทั้งแรงผลักดันจากประเทศต้นทางซึ่งก็คือพม่า และแรงดึงดูดจากประเทศไทยด้วย โดยจะเห็นได้ว่าแรงผลักดันและแรงดึงดูดอันตรงพลังนี้ส่งผลให้แรงงานพม่าทะลักเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปีค.ศ. ๑๙๔๔ เป็นต้นมา ทั้งนี้แรงผลักดันที่ทำให้ชาวพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเป็นผลพวงที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องยาวนานภายในประเทศพม่า รวมถึงความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองอันเป็นผลมาจากระบบการปกครองในรูปแบบสังคมนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ตึงเครียดทางการเมืองในปีค.ศ. ๑๙๔๔ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการปราบปรามกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลอย่างโหดเหี้ยมทารุณ ส่งผลให้ผู้คนที่ไม่อาจทนต่อความโหดร้ายของ

รัฐบาลทหารพม่าต้องหลบหนีเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สภาพสังคมพม่าที่เต็มไปด้วยปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้คนพม่าดิ้นรนพาตนเองและครอบครัวเดินทางข้ามเขตแดนเพื่อให้รอดพ้นจากสภาพที่ต้องถูกกดขี่รีดไถ การถูกบังคับให้เป็นแรงงานทาส ตลอดจนการถูกบังคับให้โยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่เต็มใจ และการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์ แรงงานพม่าเหล่านี้คาดหวังว่าการเดินทางของพวกเขาสู่ประเทศเพื่อนบ้านที่ขึ้นชื่อได้ว่าเป็นเมืองพุทธเหมือนกันนี้ จะนำมาซึ่งชีวิตที่มีความสงบสุข และไม่ต้องอดมื้อกินมื้อ เนื่องจากเศรษฐกิจในไทยที่สามารถสร้างรายได้มากกว่าในพม่า ตลอดจนการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ และสภาพสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับพม่าซึ่งประสบกับภาวะการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างต่อเนือง เหตุดังนั้น นอกเหนือไปจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยผลักดันจากพม่าแล้ว สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในไทยจึงกลายเป็นแรงดึงดูดสำคัญที่ทำให้ชาวพม่าจำนวนมากพาตนเองและครอบครัวเข้ามา “ค้าแรงงาน” ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- ชาติณรงค์ นันทวรรณ. (๒๕๑๙). สหภาพพม่า. กรุงเทพฯ: อักษรวิทยา.
- นวนนิตี เสวฐบุตวร. (๒๕๒๔). ทหารกับสังคมนิยมในพม่า. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเทียม พลางชมภู. (๒๕๔๙). พม่า: ประวัติศาสตร์ อารยธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พรพิมล ศรีโชติ. (๒๕๔๒). ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์.
- _____. (๒๕๔๙). จากกลุ่มอิระวดีสู่สาละวิน: บทวิเคราะห์ทางการเมือง สังคม และความสัมพันธ์ ไทยพม่า. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า.
- _____. (๒๕๔๔). ไร่แผ่นดิน: เส้นทางจากพม่าสู่ไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- _____. (๒๕๕๑). การต่างประเทศพม่า: ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสุข เกิดสว่าง และกฤติยา อาชวนิจกุล. (๒๕๔๐). การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า: จาก ผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมธินี รัตนสาร. (๒๕๕๑). มาตรการในการบริหารจัดการแรงงานอพยพข้ามชาติผิดกฎหมายในประเทศไทย: ด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคง. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน. (2541). รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และประชาคมจังหวัด. วันที่สืบค้น 2 มีนาคม 2555, จาก <http://pattananathai.nesdb.go.th/PTFweb/PTFdata/Econo/Econo3/Sakkayapar/Econo3.html>
- ฤทธิพงศ์ พวงมณี. (๒๕๔๒). อาเซียนกับปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายจากประเทศพม่าในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และฉลองภพ สุลักษณ์กาญจน์. (๒๕๓๙). การจัดการแรงงานอพยพต่างชาติในระยะยาว. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- เวย์, โกเมียนต์. (๒๕๔๖). บันทึกชีวิตแรงงานพม่า: จากแรงงานทาสสู่แรงงานเถื่อน (ปะลาสิ สกุกโด, แปล). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า.
- สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. (๒๕๕๑). จุลสารความมั่นคง. กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- Chintayananda, S., Risser, G., & Chantavanich, S. (1997). *Report on the Monitoring of the Registration of Immigrant Workers from Myanmar, Cambodia and Laos in Thailand*. Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Chuensuksawadi, P. (2000). *Asian Media and Freedom of Information: The Thai Perspective*, Paper No.14, Regional Seminar on Asian Media and Freedom of Information 10 May, 2000. Retrived March 4, 2012, from Available at <http://hdl.handle.net/10220/3204>
- Fink, C. (2001). *Living Silence: Burma under Military Rule*. Bangkok: White Lotus.
- Helen, J. (2006). *Security and Sustainable Development in Myanmar*. New York: Routledge.
- Hlaing, K.Y., Taylor, R. H., & Muang Than, T.M., (Eds.) (2005). *Myanmar: Beyond Politics to Social Imperatives*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies
- Human Rights Watch. (2011). *World Report 2011: Myanmar*. Retrieved February 8, 2012, from http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/burma_0_0.pdf
- Human Rights Watch. (2012). *World Report 2012: Thailand*. Retrieved February 8, 2012, from http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/thailand_2012.pdf
- Huguet, J. W. & Punpuing, S. (2005). *International Migration in Thailand*. Bangkok: International Organization for Migration.
- Pitayanon, S. (2001). The Migration of Labour into Thailand. *Chulalongkorn Journal of Economics*, 13 (2), 1-22.
- Romandy, M., Johannsen, C., & Numnak, G. (2010). *Freedom Barometer Asia 2010*. Bangkok: Regional Office for Southeast and East Asia of the Friedrich Naumann Foundation for Freedom.
- Siriyuvasak, U. (2007). New Media for Civil Society and Political Censorship in Thailand. *Asia Rights Journal* No.8, 2007, 5. Retrieved February 10, 2012, from <http://rspas.anu.edu.au/asiarightsjournal>
- Sliverstein, J. (1996). The Idea of Freedom in Burma and the Political Thought of Daw Aung San Sun Kyi. *Pacific Affair*, 69 (2), 220-230.
- Steinberg, D. I. (1981). *Burma's Road toward Development: Growth and Ideology under Military Rule*. Boulder, CO: Westview Press.

Thein, M. (2004). *Economic Development of Myanmar*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

United Nations Development Programme. (2005). *The Human Development Report: International Cooperation at a Crossroads: Aid, trade and security in an unequal world*. Retrieved February 16, 2012, from <http://hdl.handle.net/123456789/20133>

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University